

KAPITEL 1

Inledning

Maureen McKelvey och Olof Zaring

Innovation och entreprenörskap kan förändra ekonomin och samhället. Men hur och när händer det? Vår syn är att forskningen om innovation och entreprenörskap ger ett ramverk för att förstå just den frågan. Hur forskningsämnet har utvecklats, parallellt med utvecklingen av de praktiska samhällsfenomenen ”innovation” och ”entreprenörskap” diskuteras i boken *Sveriges entreprenöriella ekosystem – Företag, akademi, politik*.

I ett ekosystem ingår en mängd organismer, som tillsammans skapar en vital livsmiljö. Sveriges entreprenöriella ekosystem består av individer och organisationer på olika nivåer. Företagen, akademien och politiken spelar huvudroller i detta ekosystem. Deras samspel måste fungera för att säkerställa en frodig och långsiktig tillväxt. Bokens titel syftar alltså på att ett stort antal olika aktörer deltar i, och påverkar, innovationsekonomin. De samhällsarenor för innovation och entreprenörskap som analyseras i boken är:

1. Företag och näringsliv
2. Universitet och högskolor
3. Politik och förvaltning

Det offentliga samtalet om innovation och entreprenörskap är fyllt till brädden av modebegrepp; fakta och djupare förståelse är ibland förbisedda. Därför föreslås alltför ofta förenklade lösningar på komplexa problem som har direkt bäring på internationell konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt. Praktiken i Sverige utformas i flera fall i strid mot exempelvis den systematiska kunskapen om kommersialisering av forskningsresultat. Många påstår att problemet är avsaknad av akademiska patent – när Sverige i själva verket är jämförbart med USA, Italien och Frankrike (se kapitel 8 i denna bok, Bourcelos med flera 2016). Fakta är otydliga eller saknas i vissa inlägg i debatten, och själva begreppet kommersialisering bygger ibland på ett antagande om linjär progression från grundforskning till innovation (Dosi med flera 2006). Utan att först ha tagit hänsyn till den systematiska kunskapen som har byggts upp genom forskning bör man inte ge praktiska rekommendationer. Därför behövs böcker som denna, där analys och tolkningar bygger på observationer och forskningsresultat.

Bokens författare är ledande företrädare för näringsliv, akademi och förvaltning. Deras kapitel bygger på fakta och personliga erfarenheter och under-

Utdrag ur boken »Sveriges entreprenöriella ekosystem – Företag, akademi, politik«
Boken gavs ut av Esbri 2016, redaktörer är Maureen McKelvey och Olof Zaring
För mer info: www.esbri.se/ekosystemet

söker aktuella företeelser i syfte att förstå vad som fungerar väl och mindre väl i det svenska, entreprenöriella ekosystemet. Vart och ett av bokens kapitel belyser en eller flera grundteser om hur innovation och entreprenörskap blir verklighet, och bidrar på olika sätt till debatten om hur företag, internationalisering och forskning påverkar ekonomin och samhället i Sverige.

Boken är avsedd att intressera en bred läsekrets innefattande studenter, praktiker, politiker, forskare och den intresserade allmänheten.

Forskningen och fenomenen innovation och entreprenörskap

Precis som inom många andra vetenskapliga och tekniska discipliner, finns det ett behov av att inom innovationsämnet först etablera en gedigen kunskap innan man försöker tillämpa den. Ämnet anses vanligen behandla innovationsprocesser och entreprenörskapets roll i dessa. Innovationsprocessen är ett centralt begrepp, som handlar om hur idéer och uppfinningar omvandlas till färdiga lösningar (innovationer); entreprenören är den som driver omvandlingsprocessen. Forskningen inom ämnet syftar bland annat till att identifiera metoder och strategier för att främja innovation och entreprenörskap i ett samhälls- och organisationsperspektiv. Den analyserar också effekterna av innovation på individer, organisationer, näringar, institutioner och kunskapsbildning.

Ofta finns det en spänning mellan kunskap om ett fenomen, som tagits fram inom ett akademiskt ämne, och praktikens förståelse av fenomenet. Ibland tillåts praktiken föregå kunskapsuppbyggnaden, vilket leder till att omogna lösningar får stor spridning. En direkt och snabb tillämpning kan ju andra aktörer, exempelvis konsulter, utföra och därmed spelar de också en viktig roll. Vi hävdar att akademins roll snarare är att sprida kunskap till samhället genom utbildning och forskning där grundkunskaper tillämpas på svåra och komplexa problem.

Evidensbaserade beslut baseras på vetenskapliga resultat. Det innebär att en analys av problem och lösningar ska bygga på systematisk kunskap som har tagits fram genom forskning. Inom varje tillämpningsområde behöver olika fenomen analyseras genom vetenskapliga grundantaganden:

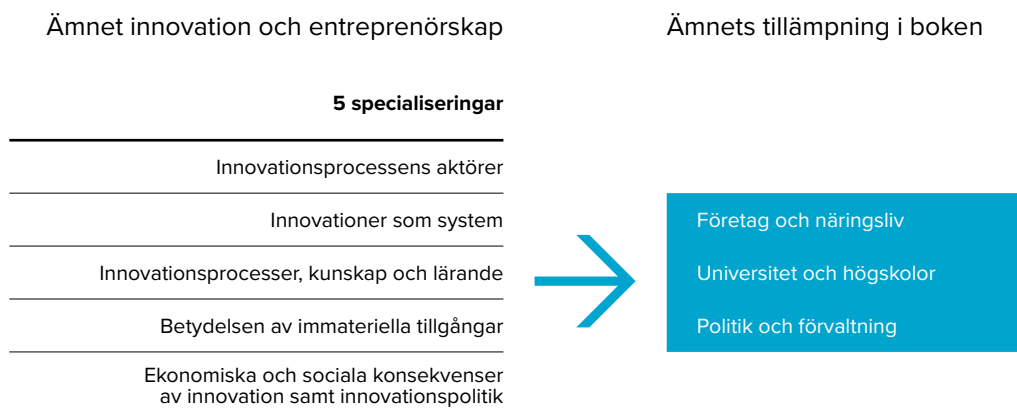
”Thus, in talking about an evidence-based approach, [the research should] draw on a vast academic literature, which tries to explain cause and effects and empirical process outcomes in a systematic way. If you only know what happened or was possible within a single case study interpreted by the practical entrepreneur, then you have no idea if the learning from that process can be applied to later ventures. These stories are important. They help us understand how the individual acted. Moreover, what is clear is that personal relationships (which are called networks and social capital) and experience matter, so that a person who has started a firm has valuable

information for the next entrepreneur. However, we will not know if the founder happened to be skillful and lucky, and above all if there is similar learning to be had from other cases, other industries and other countries.” (McKelvey och Lassen 2013, s 11)

Därför är det viktigt att förstå att universitets- och forskningsvärlden också måste fortsätta utveckla definitioner och analyser. Mycket arbete inom akademien, samt inom politik och förvaltning, har handlat om att få fram mer exakta definitioner, förklara variabler och processer och diskutera vilka strategier som kan användas.

Forskning och undervisning inom ett ämne brukar delas in i olika strömningar. Inom innovationsämnet utgår de ofta från specifika fenomen som exempelvis innovationsstyrning, innovationsstudier, vetenskaps- och teknikstudier¹ eller entreprenörskap. De kan även utgå från en teoretisk tankegång som till exempel inom evolutionär ekonomi. Även andra vetenskapliga discipliner kan ta upp aspekter som är relevanta för att förstå processer, beslutsfattande och institutioner med betydelse för innovation och entreprenörskap. Men vi vill betona det faktum att det sedan en lång tid har pågått en konsolidering med konferenser, vetenskapliga tidskrifter och forskningsinstitutioner inom innovationsämnet. Vi menar också att strömningarna inom ämnet i dag kan delas in i fem övergripande specialiseringar. Ämnets specialiseringar tillämpas i sin tur inom olika samhällsarenor, de tre viktigaste som tas upp i boken är företag och näringsliv, universitet och högskolor samt politik och förvaltning. Figur 1.1 beskriver ämnet, dess specialiseringar och tillämpningsområden. De fem specialiseringarna diskuteras sedan mer ingående i kapitel 2 (McKelvey och Zaring 2016).

Figur 1.1 Översikt av innovationsämnet

¹ Så kallade *science and technology studies*, ofta förkortade STS.

Översikt av bokens kapitel

Olika forskningsresultat är viktiga och kan leda till en bättre analys av de tre samhällsarenorna företag och näringsliv, universitet och högskolor, samt politik och förvaltning. Tillsammans utgör de en betydande del av Sveriges entreprenöriella ekosystem. Därför utgår bokens disposition från de tre perspektiven och inleds med en beskrivning av de huvudsakliga utgångspunkterna inom innovationsämnet.

VETENSKAPLIGA UTGÅNGSPUNKTER

- Kapitel 2: Forskningen om innovation och
entreprenörskap ur ett kunskapsperspektiv
– Inspirerat av Schumpeter och evolutionär ekonomi
- Kapitel 3: Nationalekonomin som den kunde ha blivit
– Om det fanns en roll för entreprenören

ETT FÖRETAGSPERSPEKTIV

- Kapitel 4: Kollektiv kreativitet som innovationsmotor
– Observationer från svenska storföretag
- Kapitel 5: Tillväxtens realiteter i ett
medicintekniskt uppstartsbolag
– En fallstudie av Micropos Medical
- Kapitel 6: De ofrivilliga entreprenörerna
– Hur får tonsättare betalt?
- Kapitel 7: Entreprenörskap bland forskare
– Hur viktigt är det egentligen?
- Kapitel 8: Akademiska patent
– Om svenska forskares innovationsförmåga
- Kapitel 9: Innovation genom forskning och långsiktig
samverkan mellan akademi och näringsliv
– Erfarenheter från fallet SuMo

ETT AKADEMISKT PERSPEKTIV

- Kapitel 10: Förnyelsens källor
– Akademikers roller och innovativa beteende
- Kapitel 11: Kan universitetet och högskolor vara både
höger- och vänsterhänta?
– Några reflektioner utifrån fallet Luleå tekniska universitet
- Kapitel 12: Är svenska universitet kreativa?

- Kapitel 13: Framtidens universitetslandskap
– Några reformbehov
- Kapitel 14: Tillståndet för utbildningar i entreprenörskap
vid Sveriges lärosäten
– En lägesrapport
- Kapitel 15: Att träna företagare som står inför
en tillväxtfas eller viktig förändring
– Ett svenskt praktikfall
- Kapitel 16: Innovation och entreprenörskap
– Ett eller två forskningsfält?

ETT POLITISKT PERSPEKTIV

- Kapitel 17: Att stimulera och stödja innovationsprocesser
– Politikens och praktikens blinda fläckar
- Kapitel 18: Social innovation och socialt entreprenörskap
– En fallstudie i hur universitet och studenter
kan göra skillnad i lokalsamhället
- Kapitel 19: Det finns (ännu) inga patentröslningar
i innovationspolitiken. Eller?
- Kapitel 20: Från utbildning, forskning och innovation
till växande företag och stigande välbästand
- Kapitel 21: Sverige i globala värdekedjor
– Effekter på jobb, konkurrenskraft och tillväxtpolitiken
- Kapitel 22: Hur ett Schumpeterianskt perspektiv kan leda
till bättre innovationspolitik

Vetenskapliga utgångspunkter

I kapitel 2 beskriver Maureen McKelvey och Olof Zaring forskningsfronten inom innovationsämnet. Kapitlet beskriver de Schumpeterianska och evolutionära grundbegreppen inom innovationsämnet samt tar upp de viktigaste forskningsresultaten med betydelse för företag, akademi och politik.

Kapitel 3 är en anpassad version av den föreläsning som professor Sidney Winter höll i Stockholm 20 maj 2015. Han tilldelades då 2015 års Global Award for Entrepreneurship Research. Kapitlet förmedlar en fördjupad och personlig betraktelse över det Schumpeterianska synsättets betydelse för nationalekonomisk teori. Synsättet betonar orsakssamband i tid och rum, med särskild tonvikt på kumulativa orsakssamband.

Ett företagsperspektiv

Svenska företag och svenskt näringsliv betraktas som innovativt. Sverige placeras högt i rankingar av innovation och entreprenörskap på internationell nivå. Att företag anser att innovation är ett viktigt konkurrensmedel syns inte minst på de stora investeringar som görs inom forskning och utveckling (FoU), där huvuddelen av Sveriges FoU-investeringar görs av privata aktörer. Det är lätt att förbise att Sverige är ett mycket litet land i en stor, och alltmer internationell, ekonomisk verklighet. En nyckelfråga är kopplad till förhållandet mellan innovation och konkurrenskraft i ett globalt perspektiv, och vad det innebär att företag avvecklar FoU i Sverige.

I kapitel 4, av Mats Magnusson och Jennie Björk, beskrivs en framväxande, ny praktik för innovationsledning där medarbetares kollektiva kreativitet används för att förnya innovationsprocesser i företagsvärlden. Den nya praktiken stimulerar medarbetares kreativitet och författarna beskriver hur det har fördelar i jämförelse med traditionella verktyg för innovationsledning.

Kapitel 5 av Jens Laage-Hellman och Maureen McKelvey belyser de problem och svårigheter som små, kunskapsbaserade företag kan ställas inför i sin innovationsprocess. Författarna lägger särskilt fokus på att analysera varför innovationsprocessen tenderar att bli utdragen. De exemplifierar med en beskrivning av hur nätverk med kunder och leverantörer kan användas för att effektivisera innovationsprocesser inom svensk medicinteknik.

Kapitel 6 är skrivet av Staffan Albinsson och handlar om hur entreprenörer inom kreativa näringar kan livnära sig i framtiden. Han tar avstamp i upphovsrätten och entreprenörernas incitamentsstruktur i Sverige. I kapitlet beskrivs vem som faktiskt får betalt för sitt skapande entreprenörskap – och för vad. Kapitlet innehåller exempel från entreprenörskap i musikinäringen.

I kapitel 7 analyserar Karl Wennberg betydelsen av entreprenörskap bland forskare med utgångspunkt i effekterna av inkubationsmiljöer vid universitet i bland annat Silicon Valley. Frågan som ställs i kapitlet är om universiteten eller storföretagen utgör den bästa miljön för att hitta dessa entreprenörer. Är det verkligen effektivt att bygga upp stora inkubationsmiljöer vid våra universitet, eller kan det rentav ha negativa effekter?

I kapitel 8 gör Evangelos Bourellos, Maureen McKelvey och Olof Zaring en analys av innovationspolitiken baserat på en empirisk översikt av akademiska patent (patentering av forskare vid universitet och högskolor). I kapitlet beskrivs hur det svenska systemet, med bland annat lärarundantaget, är en stark grogrund för akademiska patent som ofta ägs av entreprenörer och storföretag.

Anne-Marie Hermansson, Rolf Andersson, Anette Larsson och Claes Ahlneck beskriver i kapitel 9, med utgångspunkt i det tillämpade forskningsområdet för biomaterial, faktorer av betydelse för framgångsrik långsiktig innovationssamverkan mellan företag och akademi. I kapitlet diskuterar de hur en sådan samverkan mellan företag och akademi går till. Där möts akademien och företag inom olika branscher, men med likartade vetenskapliga frågeställningar, i forskning av övergripande betydelse för företagens strate-

giska mål. Författarna betonar betydelsen av att utgå från en stark vision om innovationsprocesser, för att kunna utveckla samarbetsformer för näringslivs-samverkan och excellensforskning i kluster över disciplinränder.

Ett akademiskt perspektiv

Universitet och högskolor har fått förändrade uppgifter under senare år, där den tredje uppgiften tillmäts en ökad betydelse i förhållande till forskning och utbildning. I vissa sammanhang hävdas att forskning och den tredje uppgiften är komplementära, och i andra hävdas motsatsen. Allt detta har betydelse för hur och varför individer och forskningsmiljöer inom akademien kan förändras.

Magnus Holmén och Daniel Ljungberg tar i kapitel 10 upp frågan om avvägningen mellan universitetens uppgift att samverka med andra aktörer (tredje uppgiften och kommersialisering) och utbildningen samt utbildningens kvalitet. Författarna beskriver hur avvägningen är relevant ur ett samhällsligt innovationsperspektiv.

Håkan Ylinenpää konstaterar i kapitel 11 att i en allt mer kunskapsbaserad ekonomi har också betydelsen av högskolor och universitet – och den forskning och utbildning de bedriver – ökat. Han beskriver hur en motsättning mellan att vara både akademiskt excellent och till nytta för näringsliv och samhälle måste hanteras av dagens universitet. Från Luleå tekniska universitet hämtas exempel på hur universiteten kan leverera både praktikrelevanta kunskaper och studenter med ambitioner att utveckla mer traditionell akademisk spetskompetens.

I kapitel 12 beskriver Bo Rothstein hur personalförsörjningen inom universitetssektorn i alltför hög grad har kommit att präglas av en praxis som inte främjar innovationsklimatet, utan tvärtom verkar hämmande för kreativiteten. Han jämför med anställningsprocesser på Harvard Business School.

Mats Benner och Madelene Sandström tar i kapitel 13 sin utgångspunkt i det svenska högskolesystemets utveckling de senaste decennierna. De beskriver en problematik där högskolepolitiken inte ger någon vägledning för utvecklingen i högskolesystemet och därmed får en otydlig uppgift. Inte minst inom området innovation och entreprenörskap. Analysen utmynnar i några konstruktiva förslag om framtidens högskolepolitik.

I kapitel 14 gör Olof Zaring, Ethan Gifford och Maureen McKelvey en översikt och analys av samtliga svenska högskoleanknutna utbildningar i entreprenörskap. De konstaterar att svenska universitet och högskolor utnyttjar sin frihet att själva utforma sina utbildningar. Med detta följer givetvis ett ansvar att välja lämpliga former för utbildning inom entreprenörskap.

Kapitel 15, av Magnus Klostén, Lars Malmström och Dylan Jones-Evans, beskriver ett praktiskt fall där entreprenörer, som står inför en tillväxtfas eller viktig förändring, tränas. Utgångspunkten är ett program vid Linköpings universitet.

I kapitel 16 poängterar Hans Landström att en alltför stor betoning av

”innovationsbegreppet” i en hierarkisk myndighetsstruktur kan leda till att affärsmässiga aspekter av innovation glöms bort vid utformningen av politik och policyinitiativ. Han argumenterar för att innovation och entreprenörskap är två separata forskningsområden.

Ett politiskt perspektiv

Innovation och entreprenörskap används ofta som ledord av politiker och tjänstemän. Inte minst när innovationspolitik tas fram och tillämpas, exempelvis inom universitetsvärlden, för att stimulera ekonomisk tillväxt.

Kapitel 17, skrivet av Elisabeth Sundin, Karin Berglund och Susanne Andersson, beskriver hur gamla föreställningar om innovation riskerar att skapa inlåsningseffekter och bristande verklighetsförankring inom såväl policyfären som universiteten. Författarna illustrerar problematiken med exempel koppade till två perspektiv på innovation: genus och organisation.

I kapitel 18 av Maureen McKelvey och Olof Zaring presenteras en fallstudie av hur universitet kan göra skillnad i samhället genom att införa kurser inom nya områden som även kombinerar teoretiska och praktiska metoder. Fallstudien fokuserar på en kurs i social innovation och entreprenörskap på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet. Fallstudien visar hur universitet kan förändras genom att arbeta på nya sätt, i syfte att koppla samman det lokala samhället och studenterna.

I kapitel 19 fokuserar Ove Granstrand på innovationspolitikens utformning. Han besvarar två frågor: Finns det specifika innovationspolitiska åtgärder som fungerar som ”patentlösning” för att skapa tillväxt och välfärd i en internationell jämförelse? Och finns det generella patentpolitiska åtgärder i innovationspolitiken? Författaren betonar att utgångspunkten alltid ligger i de nationella innovationspolitiska förutsättningarna och föreslår en rad åtgärder för att utveckla den svenska innovations- och patentpolitiken.

I kapitel 20 kontrasterar Pontus Braunerhjelm och Magnus Henrekson den kunskapsdrivna tillväxtmodellen med de mer evolutionära, Schumpeterianskt inriktade tillväxtmodeller som har vuxit fram parallellt, men inte fått samma genomslag i den ekonomiska politiken. Författarna betonar nödvändigheten i att skapa förutsättningar för spridning, tillämpning och kommersialisering av kunskap som syftar till att bygga upp samhällets kunskapsnivå genom forskning och högre utbildning.

Enrico Deiacco och Stefan Jonsson tar i kapitel 21 upp det nya industriella landskap som har vuxit fram, med särskild betoning på utvecklingen av globala värdekedjor. Författarna påpekar att denna utveckling inte avspeglas i den svenska tillväxtpolitiska debatten. De lyfter vidare några utmaningar som följer av de förändrade förutsättningarna.

Boken avslutas med kapitel 22, skrivet av Maureen McKelvey och Olof Zaring. De diskuterar hur ett synsätt, inspirerat av Schumpeter och evolutionär ekonomi, kan leda till bättre innovationspolitik i Sverige.

Referenser

Bourellos, E, McKelvey, M & Zaring, O: *Akademiska patent – Om svenska forskares innovationsförmåga*. I McKelvey, M & Zaring, O (red): *Sveriges entreprenöriella ekosystem – Företag, akademi, politik*. Esbri, 2016

Dosi, G, Llerena, P & Labini, M: *The relationships between science, technologies and their industrial exploitation: an illustration through the myths and realities of the so-called 'European Paradox'*. *Research Policy*, 35, s 1450–1464, 2006

McKelvey, M & Lassen, A: *Managing Knowledge Intensive Entrepreneurship*. Edward Elgar Publishing, 2013

McKelvey, M & Zaring, O: *Forskningen om innovation och entreprenörskap ur ett kunskapsperspektiv – Inspirerat av Schumpeter och evolutionär ekonomi*. I McKelvey, M & Zaring, O (red): *Sveriges entreprenöriella ekosystem – Företag, akademi, politik*. Esbri, 2016